

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

GÖÇ, MEKÂN VE KÜLTÜREL ZEVKLERİN DEĞİŞİMİ

Küreselleşme süreci özellikle ekonomik ve siyasal alanlarda yarattığı derin değişikliklerin yanı sıra büyük çapta göç ve iltica hareketlerine de neden olmaktadır. Bu tür demografik hareketlerde siyasal baskı, işsizlik, iklim değişikliği gibi bireyüstü etkenler belirleyici olduğu gibi kendisi ve çocukları için yeni yaşam olanakları sunacağına inanılan bir gelecek için doğup büyüdüğü toprakları terk etmeye yol açan bireysel kararlar da etkili olmaktadır. Her iki durumda da yeni bir yurt arayan insanlar örf, anane ve kültürlerinin bir kısmını da beraberlerinde götürürler. Göç kararı elbette cinsiyet farkı gözetmeksizin hane halkının tümünü etkilemektedir. Ancak bu karar özellikle kadınlar için özel bir önem taşır, çünkü yeni topraklarda yeni mekânın iç düzenini oluşturacak olan öncelikle kadınlardır.

1960'ların başlarında, Türkiye ile Batı Avrupa arasında karşılıklı bir devlet politikası doğrultusunda uygulamaya konulan göç hareketleri, bireysel kararlara dayalı göç hareketlerinden çok farklı bir karakter taşımaktadır. II. Dünya Savaşı sonunda Batı Avrupa yoğun bir ekonomik kalkınma sürecine girerken, savaş sırasında kaybettiği hemen hemen bir kuşak insan gücü açığını savaştan daha az ya da hiç etkilenmemiş ülkelerden karşılamaya başladı. Böylece münferit kişisel girişimlerin ardından ilgili devletler, başta Federal Almanya, sonra Fransa, Hollanda, Avusturya ve Belçika, yeniden canlandırmaya çalıştıkları sanayilerine taze, yıpranmamış insan gücü aramaya koyuldular. Öte yandan, Türkiye gibi ulusal kalkınma planları uygulayan ülkeler de devlet politikası olarak 'işgücü fazlası'nı yerleştirme ve bu yoldan döviz açıklarını kapatma yöntemine başvurdular. Bu süreç Türkiye'de, ağırlıklı olarak yurtdışında çalışmak isteyen genç erkekleri hedef almakla beraber ka-

* Prof. Dr. Nermin A. Unat: Boğaziçi Üniv. Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü ögr. üyesi

dınları da kapsamıştır. Göç hareketlerinin erkekleri ve kadınları nasıl etkilediğini inceleyebilmek için göç politikalarının değişken karakterine bakmak ve bu göçlerin çeşitli safhalarında erkeklerle kadınlara tanınan imkân ve desteklere bakmamız gerekiyor.

- 1- **Deneyisel Aşama – İsmen Davet (1958-1961):** Türkiye’den dış ülkelere giden ilk grup stajyer sıfatını taşıyanlarla, özel araçlar (iş bulma büroları vs.) yoluyla giden vasıflı işçiler olmuştur. Bunlar ismen, nominal yoldan çağırılmışlardır. 1950’li yılların sonlarına rastlayan bu ilk aşamada ağırlıklı olarak erkekler gitmiş olmakla birlikte kadınlar da bu yolu denemişlerdir. Ancak bunların sayısı çok sınırlı olduğu için haklarında çok az bilgi vardır. Şu kadar ki; bu dönemde aile birleşimi yasaklanmamıştı ve eldeki verilere göre ilk gidenlerin yeni çevrelerine uyum göstermeleri görece olarak kolay olmuştur.
- 2- **İkili Devlet Anlaşmaları Yoluyla İşgücü Temini – Zorunlu Bireysel Göç (1963-1967):** Asıl önemli değişiklik 1961 sonrasına rastlamaktadır. Türkiye, başta Almanya olmak üzere göçmen işçi isteyen Avrupa ülkeleriyle imzalamış olduğu ikili anlaşmalara göre ‘devlet eliyle’ işgücü teatisinin şartlarını kabul etmiştir. Buna göre Birinci Kalkınma Planı kapsamında yer alan ‘artan işgücü ihracı’ politikası gereğince rotasyon yöntemi uygulanmış, yurtdışına gönderilen işgücünün bir yılın sonunda Türkiye’ye dönmesi öngörülmüş, gidenler için 35 yaş sınırı konulmuş ve aile birleşimine kesin yasak getirilmişti. Bireysel davetlere yasak getirilmemekle beraber gidişler devlet eliyle il esasına göre belirlenen kotalara uygun olarak yapılmıştır. Göçmenlerin ezici çoğunluğu, erkekler ve kadınlar için işverenler tarafından inşa edilen yurtlarda, *heim*’larda kalmışlardır. Bu hızlı göç dalgası ilk beş yılda bir milyon aşan insanımızı, bilinmeyen yerlere, bilinmeyen işlere ve bilinmeyen mekânlara doğru taşımıştır.
- 3- **Kaçak Göçün Önlenmesi – Geçicilikten Devamlılığa (1972-75):** İlk deneyimlerin ardından Avrupa ülkeleri, kaçak yoldan gelen göçmenlerden kaynaklanan sorunların ve oluşturulan ucuz işgücü potansiyelinin ulusal işçi sınıfı için yarattığı tehlikelerin farkına vararak rotasyon sisteminden vazgeçmiş, göçmen işgücünün entegrasyonuna yönelik ilkeleri oluşturmaya başlamışlardır. Göçmen kabulünün 1973’te tüm Avrupa ülkelerinde durdurulması bu ülkelerdeki göçmenleri kalmakla dönmek arasında karar vermeye zorlamıştır. Beklenenin aksine Türk göçmenlerin büyük çoğunluğu yurtdışında kalma isteğini göstermişlerdir.
- 4- **Süresiz Göçün Başlangıcı – Aile Birleşimi ve Çocukların Eğitimi (1975-1978):** Bu aşamada Batı Avrupa ülkelerinde yerleşmiş göçmenlere aile birleşimine izin verilmesine, çocuklara verilen yardım paralarının ayrışmasına,

eyalet esasına göre farklı eğitim politikalarının uygulanmasına tanık olunmaktayız. Bu sırada aile birleşimi yolu ile gelen kadınlara ilk dört yıl boyunca çalışma yasağı uygulanması başlanmıştır. Bu durum kadınları pasif, erkeğin koyduğu davranış ilkelerine uyma zorunluluğunda bırakmıştır. Daha sonraları bu yasak kaldırılmış ve kadınlar da Avrupa endüstri tesislerinde tam ve yarım zamanlı işler bulmuşlardır.

5- İltica Taleplerinin Aşırı Artışı – Vize Yükümlülüğü ve Entegrasyon Politikalarının Yeniden Tanımlanması (1978-1985): Bu dönemde Türk göçmenler arasında dernekleşmeler başlamış, Milliyetçi Hareket Partisi gibi siyasi partilerin açtıkları dış şubeler yasaklanmış ve nihayet 1980’den sonra iltica talepleri olağanüstü artmış, giderek Türklere karşı şiddete dayalı yabancı düşmanlığının yayıldığı görülmüştür. Bu yıllarda gündeme gelen yeni kuşak göçmenlerin eğitim sorunları ve bu çocuklarla ilgili politikalar bugün de yoğun tartışma konusu olmaya devam etmektedir (Abadan 1976, s. 1-44; Abadan 1993, p. 307-337).

6- Küçük İşletmelerin Sayıca Artması – Dönüşü Özendiren Politikalar ve Yeni Yasal Düzenlemeler (1985-): Günümüze dek süregelen göç sorunları Avrupa’da –Almanya, Hollanda, Fransa, Danimarka’da– vatandaşlık statüsünü düzenleyen yasaların yeniden ele alınmasına, özel bakanlıkların kurulmasına yol açmıştır. 2001 yılında yürürlüğe giren Alman Yurttaşlık Yasası’na göre 1 Ocak 2000 tarihinden sonra Almanya’da dünyaya gelen çocuklar 23 yaşına kadar çift tabiiyet taşıyabilmekte, 23 yaşına gelince iki tabiiyetten birisini seçmek zorunda kalmaktadırlar. Ancak belirtmek gerekir ki bu arada güçlenen küçük çaplı özel teşebbüslerin ekonomik ağırlığı, göçmenlere göreli bir serbesti alanı sağlamıştır. Geçen yıllar boyunca azalmakla beraber devam eden iltica hareketleri etnik ve dinsel örgütlerin önemini de artırmıştır. Göç alan ülkenin vatandaşlığına geçmek isteyenler için ileri sürülen koşullar –dil bilme, sınav verme, vs. gibi koşullar– aile birleşimi sürecini yavaşlatmıştır (Akpınar 2003, p. 197-214). Ayrıca görücü usule dayalı evliliklerin önlenmesi politikaları da özellikle kadınlar açısından bireysel özgürlük odaklı sorunlar yaratmıştır.

Özetle yansıtmaya çalıştığım yurtdışı göçün aşamaları, özellikle kadınların kendilerini birbirinden değişik yaşam ve çalışma koşulları içinde bulmalarına neden olmuştur. İşgücü transferinin kamu yönetimleri eliyle karşılıklı anlaşmalarla gerçekleştiği 70’li yıllarda giden erkekler ve kadınlar kendi tercihleri doğrultusunda ev kiralama ve yaşadıkları mekânı düzenleme olanağı bulamamışlardır. İşverenlerin inşa ettikleri ‘yurt’lar çağdaş hijyen ve konfor açısından belli bir standart sunmakla birlikte göçmen işçilere tek kişilik ayrı bir odayı bile

çok görüyordu. Bu nedenle, *heim*'larda kalanların özel mekânları sayılan odalarının bir köşesinde aile bireylerinin fotoğraflarından başka bir özel eşya göze çarpmıyordu. Yurtdışında çalışan kadınlarımızın en büyük düşü yeterli ölçüde para biriktirip yurda dönmekti. Yapılan araştırmalar kadın göçmenlerin erkeklerle kıyasla daha az tasarrufta bulundukları ve giyim eşyasına eğilimli olduklarını göstermiştir.¹

1973'ten sonra aile birleşimi aşamasına geçildiğinde, göçmen işçilerin değişmeyen isteği yurtdışındaki yaşamlarını belli bir noktada sona erdirip memlekete dönmekti. Başlıca emelleri, geldikleri yörede ya da yakın ilçe ve illerde kendilerine ait bir ev yaptırmaktı. Bu nedenle daha önce olduğu gibi tasarruf eğilimi yine ağır basıyordu. Göçmen işçiler, ailelerini yanlarına getirttikten sonra çalıştıkları endüstri bölgelerindeki kentlerin savaştan zarar görmüş, bakımsız, ucuz konutlarını tercih etmişlerdi. Köln, Essen, Duisburg, Berlin gibi endüstrilerin yoğun olduğu kentlerde, 19. yüzyıldan kalma, Almanların asla itibar etmedikleri, üç dört avlunun çevresinde yer alan, caddeye bakan katlar dışında güneşten yoksun, kısmen de II. Dünya Savaşı'nın izlerini taşıyan, tuvaletin genellikle evin dışında, koridorun sonunda bulunduğu bu dairelerin kirası düşük, buna karşın alanı çok dardı. Ortalama 65-96 metrekairelik dairelerdi bunlar. Oda sayısı açısından da dar sayılan bu konutların döşenmesi de yine ekonomik şartlara bağlı kalmıştı. Kullanılmış eşya satanlardan alınan, birbiriyle uyuşmayan koltuklar, yıpranmış karyola ve yataklar tercih edilen eşyadandı. Göçmen işçilerin yaklaşık 3-4 çocuğa sahip oldukları göz önünde bulundurulursa bu evler yatılı misafir karşılamaya elverişli olmadığı gibi komşu, akraba ziyaretlerine gelenleri de sığdırmakta sıkıntı yaratıyordu. Çocuklara ait bir oda, hatta çocukların ders çalışmasına ayrılan bir köşe de yoktu bu evlerde. Bu evlerde oturanların, ayrı bir yemek odası ya da yemek masası bile bulunmamaktaydı. Misafirler odanın ortasında duran ve temizlenmesi kolay 'seramik kaplı bir sehpa' etrafında toplanmakta, başka bir deyimle sininin yerini sehpa almaktaydı. Böylece seramik kaplı sehpa var olmayan ferah bir yemek masasının yerine geçen bir sembol haline gelmişti (Kandiyoti ve Saktanber 2003, s. 294).

Halen sadece Almanya'da 5,5 milyonu aşkın Türk 2000'li yıllara kadar hep 'dönüş' hayaliyle yaşadı. Bu nedenle, eş ve çocuklarını yanlarına aldıktan sonra da evlerini estetik bir kaygıyla döşemeyi düşünmediler. Evler sadece tek bir aileyi barındırmıyor, birçok durumda yakın akraba, hatta komşular da bu ev-

1 1960'lı yıllarda Avrupa'ya giden kadın işçilerin eğitim düzeyi erkeklerden daha yüksekti, dolayısıyla tüketim alışkanlıkları farklı idi. Abadan, N. (1964) *Batı Almanya'daki Türk İşçileri ve Sorunları*, s. 225-226. Ankara: Başbakanlık.

lerde geçici konuk olarak, belli bir süre için ikamet ediyordu. Dolayısıyla bu dönem için yerleşik bir ev düzeninden söz etmek de mümkün değildir.

Sehpa Sınıfsal Bir Gösterge Olunca

Genç bir Türk sosyal bilimci, Ayşe Şimşek Çağlar'ın çok başarılı bir etnografik araştırmayla gözler önüne serdiği gibi tüketim ürünleri, işlevsel oldukları kadar onları kullanan kişilerin toplumsal konumu ve kimlikleri hakkında da bilgi vermektedir (Çağlar 2003, s. 293, 297). Nitekim Bourdieu'nün de belirttiği üzere kültürel ürünler nasıl sahip olunan zevkin sınıfsal bir göstergesi ise eşya da sınıflar ve sınıf hizipleri arasında fark yaratan bir araç işlevi görür. A. Ş. Çağlar'ın vurguladığı gibi Türkler son yıllara kadar evlerini daha çok es-kicilerden parça parça topladıkları, gerek renk gerekse stil olarak uyum içinde olmayan eşyayla dşemişlerdi. Oturma odalarında yapma ek, aile fotoğrafları ve saatten başka bir dekorasyon unsuru bulunmamaktaydı. Başka bir de-yimle ilk dönemlerin ev döşeme tarzı tam anlamıyla heterojendi; eklektik, unlukla yalın, işlevsel ve iednkt; piyasa zevkinden çok biyografik bir srekliği yansıtıyordu.

Euro-Türklerin Evleri

Büyük değişim ve farklılaşma, göçmen işçilerin geldikleri yeni ülkeye temelli yerleşme kararından sonraya rastlamaktadır. 2000'li yıllardan sonra yurtdışında yaşamaya karar verenlerin benimsedikleri model, genellikle orta sınıfın yeğlediği salon tipi mobilyalar, anayurtta ise bağımsız bahçeli evlerdi. şu kadar ki bu aşamada tek tip zevklerden bahsedilemez. Günümüzde Avrupa'da Türk kökenli bir burjuvazi oluşmakla beraber farklı bir yaşam tarzı ve farklı zevklere sahip serbest meslek sahibi genç kadınlar ve erkekler de yaşamaktadır. Bunlardan bir kısmı Avrupa'da yaşayan akranlarıyla zdeleşmekte, diğer bir kısmı ise aile bağlarına sadık kalmakla birlikte yeni bir zevk sentezi yaratmaya çalışmaktadır. Bu değişik gruplar içinde, kadınlara bırakılan seçme ve biçimlendirme özgürlüğü ekonomik şartlarla ve bağımsız statüleriyle sınırlı olmakla beraber yine de anayurtlarından getirdikleri kültürün izlerine rastlanabilmektedir. Bu bağlamda, Euro-Türklerin Türk medyasının yayınlarına aşırı derece bağlılığını da belirtmek gerekir. Türkiye'den yayımlanan televizyon dizilerinde sıklıkla göze çarpan ev içi döşeme tarzıyla ilgili zevksizlik örnekleri bir çeşit rol modeli görevi yapmaktadır.

Mekânla ilgili büyük dönüşümün değişmez birinci kıstası evin büyüklüğüdür. Kalma kararı verildikten sonra oda sayısı daha fazla olan evler aranmaya başlandı; yer olarak da büyük şehirlerin çöküntü mahalleleri yerine büyük kentlerin yakınında yer alan yarı kırsal yerleşimler seçildi. Yeni Avrupalı Türklerin salonunda bir duvarı boydan boya kaplayan, içinde müzik seti, televizyon, video, DVD gibi elektronik aletleri barındıran bir kütüphane bulunmaktadır. Kitap sayısı az olmasına karşın değişik biblolar, porselen figürler, kristal vazolar göze çarpmaktadır. Salonda ayrıca yerine göre üçlü ve ikili divanlar, koltuk, sandalye ve sehpa yer almaktadır. Bu zevkin benimsenmesinde ağırlıklı olarak kadınlar söz sahibi olmuştur. Onlar bu döşeme tarzı ile kamusal yaşamı ilgilendiren olayları salonda izlediklerini, yemeklerini ise elverdiği ölçüde mutfakta özel bir oturma köşesindeki masada yediklerini ifade etmeye çalışmaktadırlar. Onlar 'Alamancı' etiketinden kurtulmaya, orta sınıfa layık görünmeye çabalıyorlar; ancak kendi cemaatleri dışındaki konuk oldukları ülkenin vatandaşlarıyla fazla yakın ilişki kuramadıkları için bu alanda çok başarılı da sayılmazlar. Gelen misafire önce kolonya sunulur, fakat ikrama gelince özenli kupalarda süslü dondurmalar ya da kremalar, gümüş tepsilerde kesme kristal bardaklar içinde çay servisi yapılır. Sehpalar artık tek değil, genellikle iç içe geçirilen üçlü takımlar halindedir. Üzerleri camla kaplıdır, ayrıca eliş örtüleri vardır. Bir kısım aileler ise çocuklarına ayrı bir oda ayırmaya özen göstermekte, okul ödevlerini büyüklerin gürültüsünden uzak bir odada yapmalarını sağlamaktadırlar.

Evlerin döşeme tarzı kadınların Türkiye'den gelme ya da Avrupa'da yetişmiş ve eğitim görmüş olmalarına bağlı olarak farklılık göstermektedir. Birinci gruba mensup olanlar memleketlerinden getirdikleri Anadolu'ya has çeyiz eşyasını sergilemekten gurur duyarlar; ikinci gruptakiler ise duvarlarını modern resim röprodüksiyonlarıyla süslemeye, yapma çiçek yerine canlı bitkilerini, güzel görünümlü saksılarda yetiştirmeye çalışırlar.

Bugün Avrupa'da yaşamlarını sürdüren Türklerin burjuvalaşma çabalarını, çoğunluğu evli olan çiftlerde erkeğin istekleri ve istikbal projeleri belirlemektedir. Şu da var ki Türkler arasında da azımsanmayacak sayıda yalnız yaşayan, yaşamını kendi iradesiyle sürdüren, çalışan erkek ve kadınlarımız vardır. Onlar bir bakıma entegrasyonu tam anlamıyla gerçekleştirenlerdir. Mekânsal koşulları ise Avrupalı akranlarından farksızdır. Buna karşılık Türkiye'de güç şartları altında tamamlanan Almanca, Felemenkçe dil kursundan sonra yurtdışına eş olarak giden kadınlarımızın uyum süreci zaman almakta, bu arada çöpü ayırtırmayı öğrenmek, balkondan halı silkmemek gibi alışkanlıkları terk etmekte güçlük çekmektedirler.

Anadolu'nun Gökkuşakını Andıran Evleri...

Dış göç değişik dönemlerde sadece yerleşilen ülkedeki göçmen mekânlarına etki yapmakla kalmamış, aynı zamanda tasarruflarını anayurtta apartman ya da bahçeli ev gibi yatırımlarda da kendini göstermiştir. Böylece yoğun dış-göç veren kırsal kesimlerde 2000'lerden sonra, yavaşlayan bir tempoda olsa da, renk seçimi ve yapım üslubuyla göçmenlere ait olduğu ayırt edilen yapılarla rastlanılabilmektedir. 1975 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi ve Hollanda Üniversiteleri Uluslararası İşbirliği Vakfı işbirliğiyle, o dönemin dekanı, şehircilik profesörü Dr. Ruşen Keleş, Prof. Dr. Nermin Abadan-Unat ve H. C. Van Renselaar'ın yönetimi altında, Yozgat ilinde Boğazlıyan ilçe ve köylerinde yaptığımız bir yıllık araştırma sonucunda başlıca şu özellikleri saptamıştık (Abadan ve diğ. 1975):

- Yurtdışında yaşayan Türk işçileri geride bıraktıkları aile bireyleriyle ilişkilerini sürdürmek ve farklı bir toplumsal konuma geldiklerini doğup büyüdükleri çevreye göstermek amacıyla köy, belde, yakın ilçe, il merkezi gibi yerlerde, büyük ve gösterişli evler yaptırmaktadırlar. Göçmen işçiler bu evleri, yılda bir iki haftayı geçmeyen akraba ziyaretleri için kullanmaktadırlar.

- Seçilen arsayı ekonomik bir fiyata alabilmek için evler daha çok köylerin, kasabaların kenar bölgelerinde, yerleşmenin periferisinde yapılmaktadır.

- Evin dış duvarları çarpıcı renklere, örneğin pembe, mavi, eflatun, turuncuya boyanmaktadır. Gökkuşakını andıran bu evler böylece, uzaktan, hatta karayolundan kolaylıkla fark edilebilmektedir. Evlerin büyüklüğü, kaç odayı kapsayacağı, dış duvarların rengi, genellikle mülkün sahibi olan erkekler tarafından saptanmaktadır. Kadınlar daha çok iç taksimat, mutfakın boyutları, kiler gibi konularda görüş bildirmektedir.

- Bu tür 'Alamancı' evleri orta yükseklikte bir duvar ve ayrıca bir demir parmaklıkla çevrilidir. Bu durum, köyde aralarında ayırıcı bir çit/duvar gibi yapı unsurlarının bulunmadığı mahallelerden çok farklıdır. Bu seçim mülkiyetin mekânsal doğrulaması sayılabilir. Bu evleri yaptıranlar başkalarının giremeyeceği bir özel mülkiyet alanına sahip olduklarını görsel biçimde beyan etmek istiyor gibidirler. Başka bir deyimle, köyde bazı alanların otlak gibi ortak mülkiyet altında bulunmasına karşın bu evler kapitalizmin ana unsuru sayılan mülkiyet fikrini pekiştirmekte ve sahiplerinden başka sahibi bulunmadığını vurgulamak istemektedirler.

- Evin alt kat odaları ayrıca demir parmaklıkla ya da son zamanlarda otomatik şekilde kapanan panjurlarla örtülüdür. Bu tarz, yaşamın mahremiyetine verilen önemi ve güvenlik ihtiyacını göstermektedir. Evlerin köyün merkezin-

den uzak olmaları nedeniyle güvenlik ihtiyacı önem taşımaktadır. Ayrıca mahremiyet ihtiyacı da özellikle İslami yaşam tarzında egemen olan kaçgöç alışkanlığı göz önünde bulundurulunca önem kazanmaktadır.

- Gerek yurtdışında gerekse Anadolu'daki evlerde yöresel ve olgun bir zevkin ürünü olan el dokumaları, kilim ve el halısı gibi döşemeliklere rağbet edilmemekte, 'modern ve güzel' sayılan endüstri ürünü, makinede dokunulmuş halılar tercih edilmektedir. Bu tercihlerde özellikle kadınlar rol oynamaktadır. Kadınlara göre, zahmetli ve göz nuru elişlerinden vazgeçip, daha 'hoş görünen' naylon ve benzeri sentetik malzemeden yapılmış farbalalı perdelik ya da karyola örtüleri, kendilerinin ne kadar 'asri'leştiklerini göstermektedir.

- Yapılan görüşmelerden birinde, duvarda İsa ile On iki Havari'yi gösteren bir duvar halısına rastlanmıştır. Ev sahibi bunun anlamını bilmediğini ancak 'modern bir resim' bulundurmak ve evi süslemek amacıyla bu duvar halısını seçtiğini ifade etmiştir. Evlerde ayrıca hiç kullanılmamış, ambalajında duran elektrikli ev aletlerine de sık rastlanmıştır. Bu durumu Norveçli toplumbilimci Thorstein Veblen'in daha 1899 yılında ortaya attığı 'gösterişçi tüketim' (*conspicuous consumption*) kuramıyla açıklamak mümkündür. Kişi, ulaşmak istediği toplumsal statüyü belgelemek için işine yaramayan pahalı şeyleri sergileyerek ve göstererek sınıf atlamış olduğunu ispatlamaya çalışmaktadır. Bu olguyu Amerikan toplumbilimi, 'komşularla aşık atmak = *keeping up with the Jones's*' deyimıyla ifade etmektedir. Bu gayret açısından erkeklerle kadınlar arasında belirgin bir fark yoktur; şu kadar ki kadınlar, kendi aralarında 'hedeflerine ulaşmış' olduklarını kanıtlamak için ev işlerinde kullanılabilecek şeyler seçmekte, erkekler ise kullanılsın kullanılmasın cip, biçerdöver, vs. gibi araçlar satın almaktadır.

Günümüzde bu tür yatırımlar yerini, kıyı yerleşim yerlerinde inşa edilen tatil sitelerinde bir ev ya da bir devremülk edinmek suretiyle yeni alışkanlıklara bırakmaktadır. Bu yeni tercihlerde özgün kültürel özelliklere çok daha az oranda rastlanılmaktadır.

Küreselleşme ve Yeni Zevkler

Küreselleşme sadece göç hareketlerini hızlandırmakla kalmamış, aynı zamanda genel bir homojenlik yerine yeni bir zevk karmaşıklığı, fragmanter, parçalanmış, eklektik bir kültür zevkinin yaygınlaşmasına yol açmıştır. Bu çerçevede bakıldığında, otuz yıl geride bıraktığımız araştırmaların verileri bugünü yeterince aydınlatıcı nitelikte olmaktan uzaktır. Yeni araştırmalar, yeni yorum-

lar gerekmektedir. Nitekim günümüzde 'göçmen' deyimi yerine kimi yerde 'ulus ötesi yurttaş' kavramını kullanmak gereği ortaya çıkmıştır. Bu yeni kavram ile kendini birden fazla ülkenin belli yöreleri ile özdeşleştiren, bu farklı ortamların beğeni ve kültürlerini sürdürmek isteyen bireyler kastedilmektedir. Kuşkusuz 'ulus-ötecilik' (*transnationalism*) kavramı daha çok tartışılacaktır. Ancak günümüz dünyasında ülkemizden ayrılıp dünyanın beş kıtasında yeni yuvalar kuran yaklaşık sekiz milyonu aşkın insanımız, yeni katmanlar olarak yeni kültürel alışkanlıklar, yeni zevkler ve yeni bir sentez oluşturmaktadır. Ayrıca bu hızlı devinim sadece kendilerini değil, fakat ait oldukları ülkeyi de benzer ölçüde etkilemektedir.

Eskiden toplumun en durağan, en zor ve en yavaş değişen ögesi olan kültür, küreselleşmenin oluşturduğu hızlı iletişim ağlarıyla köklü değişmelere yol açmaktadır. Günümüzde bu yeni sentezler, ilhamını Batı'dan ve Doğu'dan alan bir tür *bricolage* adı verilen mozaikler oluşturmaktadır. Bunları belirli kalıplara yerleştirmek, toplumsal cinsiyete göre tasnif etmek, tipolojisini yapmak imkânsızdır. Yerel ve küresel arasında köprü kuran 'ulus-ötesi – transnational' akımlar arttıkça bu değişim daha da hız kazanacaktır.

KAYNAKÇA

- Abadan-Unat, N. (1976) *Turkish Workers in Europe, 1960-1975*. Leiden: E. J. Brill.
- _____. (1993) Turkey: Late entrant into Europe's Work Force. In D. Kubat (ed.) *The Politics of Migration Policies*, 2nd ed. New York: Center of Migration Studies.
- Abadan-Unat, N., Keleş, R., Penninx, Rinnus; Van Renselaar, H., Velzen, Leo, Y.L. (1975) *Göç ve Gelişme-Uluslararası İşçi Göçünün Boğazlıyan İlçesindeki Etkileri Üzerine Bir İnceleme*. Ankara: A.Ü.SBF yayını, Ajans-Türk.
- Akpınar, A. (2003) Waged Work and Turkish Women in the Ethnic/Gender-Segregated Swedish Labor Market. In E. Zeybekoğlu, B. Johansson (eds.) *Migration and Labour in Europe*. İstanbul: Marmara University MURCİR.
- Çağlar, A. Ş. (2003) İki Elde bir Sehpa. Kandiyoti, D. ve Saktanber, A. (2003) *Kültür Fragmanları – Türkiye'de Gündelik Hayat* içinde. Z. Yelçe (çev.). İstanbul: Metis.
- Kandiyoti, D. ve Saktanber, A. (2003) *Kültür Fragmanları – Türkiye'de Gündelik Hayat*, Z. Yelçe (çev.). İstanbul: Metis.